

SUIİSTİMAL VE İÇ DENETİM

Suiistimal Kontrolleri Konusunda Güvence Başarının Temelidir

GİRİŞ:

Her yıl, suiistimal ve yolsuzluklardan ötürü milyarlarca dolar kaybedilmekte ve bu da verimsizliklere, yarım kalmış projelere, mali sorunlara, örgütsel başarısızlıklara ve uç durumlarda insani felaketlere neden olmaktadır. Suiistimal sıklıkla kötü tasarlanmış kontrollerden ve kurum süreçlerinin altını oyan zayıf yönetimden kaynaklanmaktadır.

Kurumların suiistimal riskini sınırlandırmak için sağlam iç kontrol prosedürleri olmalıdır ve iç denetimin rolü bu kontrolleri değerlendirmektir.

Temel Suiistimal Unsurları:

Suiistimal, hile, sahtekârlık, emniyeti kötüye kullanma ile nitelendirilebilecek hukuk dışı fiillerdir. Bu fiiller, sadece şiddet tehdidi veya fizikî güç kullanımının gerçekleştirilmesine bağlı değildir. Suiistimaller para, mal veya hizmet sağlamak, hizmet kaybindan veya ödeme yapmaktan kaçınmak veya şahsıyla veya işle ilgili bir avantaj elde etmek amaçlarıyla çeşitli taraflar ve kurumlar tarafından gerçekleştirilebilir.

Suiistimal eylemi herhangi bir kurum tipine özgü değildir. Kamu kurumu ve özel sektör, kar amacı gütmeyen kuruluşlar, devlet daireleri, mali kuruluşlar ve kamuya ait ve özel sektöre ait kamu hizmeti kuruluşları (su, elektrik, eğitim, sağlık kuruluşları, vb.) gibi, ekonomik ve sosyal refaha katkıda bulunmakla görevli olan kurumlarda, meydana gelebilir. Kısaca, suiistimal eylemini yapma olasılığı veya olanağı her yerde mevcuttur.

Kurum ve kuruluşların suiistimal riskiyle başa çıkma yöntemi, hem ilgili ülkenin mevzuatından hem de ilgili kurumun kendi risk değerlendirmesi ve iştahından etkilenebilir.

Suiistimal eylemleri sıklıkla davalarla, işten çıkartmayla ve ilgili mal ve varlıkların geri alınmasıyla sonuçlanır. Bu nedenle, delillere gölge düşürme, yanlış ve hatalı suçlamada bulunma ya da ileride açılacak davaları zayıflatma risklerini azaltmak için, her türlü suiistimal soruşturmasının uygun beceri ve ehliyete sahip kişiler tarafından yürütülmesi gerekir.

IIA'nın *Mesleki Uygulama Çerçevesi Kapsamında Uluslararası İç Denetim Standartları*'nin yeterlilikle ilgili bölümüne (1210.A2) uygun olarak, iç denetçiler, suiistimal risklerini ve bu risklerin kurum içinde yönetim şeklini değerlendirebilecek yeterli bilgiye sahip olmak zorundadır.

TEMEL ÇIKARIMLAR

Kurumların suiistimal riskini sınırlandırmak için sağlam iç kontrol prosedürleri olmalıdır ve iç denetimin rolü bu kontrolleri değerlendirmektir.

Kurumun suiistimal eylemlerinin etkin bir biçimde sınırlandırılmasına ve suiistimalin tespit edilmesi ve durumun yönetilmesi sürecinde hızlı hareket edilmesine olanak sağlayan uygun bir suiistimal önleme ve gereken tedbirleri alma planı olmalıdır. Bu plan, dijital verileri de kapsamalıdır.

İç denetim yöneticisi, suiistimal riskinin kurum çapında nasıl yönetildiğini göz önünde bulundurmalı ve kurumun suiistimal riskine maruz kalma düzeyini periyodik olarak değerlendirmelidir.

Suiistimal riskine karşı mevcut kontrollerin yeterliliğini değerlendirmek için, suiistimal riski denetim planına ve her denetim görevinin kapsamına dâhil edilmelidir.

İç denetçiler, gerekli özel deneyime ve uzmanlığa sahip olmadıkça suiistimal eylemlerini soruşturmamalıdır.

Uluslararası İç Denetçiler Enstitüsü'nün (IIA) Bakış Açısı:

İç denetim, bir kurumun faaliyetlerini geliştirmek ve onlara değer katmak amacıyla güden bağımsız ve objektif bir güvence ve danışmanlık faaliyetidir. İç denetimin görevi ve rolü, suiistimal risklerini tespit etmek, önlemek ve izlemek ve denetimlerde ve soruşturmalarda bu riskleri ele almaktır.

İç denetim, kurum içerisinde suiistimal riskinin nerede mevcut olduğunu değerlendirmeli ve o alandaki kontrolleri denetleyerek suiistimalin gerçekleşme potansiyelini ve kurumun suiistimal riskini nasıl yönettiğini (Standart 2120.A2) risk değerlendirme ve denetim planlaması aracılığıyla değerlendirerek gereken uygun cevabı vermelidir. Kurum içerisinde suiistimal eylemlerinin yapılmasını önlemek doğrudan doğruya iç denetimin sorumluluğunda değildir. Bu sorumluluk, birinci savunma hattı olarak kurum yönetimine aittir.

İç denetçilerden esas görevi ve sorumluluğu suiistimalleri tespit etmek ve soruşturmak olan bir kişinin uzmanlığına sahip olması beklenmez. Bu tip soruşturmaları en iyi yürütebilecek kişiler bu tip görevler konusunda deneyimli olanlardır.

İç denetim, suiistimal eylemlerine ve fonları kötüye kullanmaya işaret edebilecek trendleri tespit edebilmek için uzmanlığını veri setlerini analiz etme konusunda kullanmalıdır. İç denetim ekibinde gereken deneyimin bulunmadığı hallerde, kurum, yeterli bilgi veya deneyime sahip yeni kaynaklar bulmayı veya yeni insanlar istihdam etmeyi düşünmelidir.

Kurumun temel politikaları ve soruşturma yöntemlerini açıklayan uygun bir suiistimal önleme planı bulunmalıdır. Bu plan, suiistimal şüphesi ve bununla bağlantılı kontrol sorunlarının bulunduğu hallerde iç denetimin rolü ve görevini açıkça tanımlamalıdır.

Operasyonel açıdan, iç denetim faaliyeti:

- Suiistimal yapılmış olabileceğine işaret eden kırmızı bayrakları tespit edebilmek ve görebilmek.
- Suiistimal eyleminin özelliklerini ve suiistimal yapmak için kullanılan teknikleri ve çeşitli farklı suiistimal planları ve senaryolarını anlayabilmek.
- Suiistimal göstergelerini değerlendirebilmek ve başka bir tedbire daha gerek olup olmadığına ya da bir soruşturmanın tavsiye edilmesine gerekip gerekmediğine karar verebilmek ve.
- Suiistimali önlemek veya tespit etmek amacıyla kullanılan kontrollerin etkinliğini ve verimliliğini değerlendirebilmek için suiistimal konusunda yeterli bilgiye sahip olmalıdır.

Elektronik ortamda kanıt toplanan durumlarda, iç denetim, gereken erişim haklarının tanınıp tanınmadığı ve ilgili yasal koşullara uyulup uyulmadığı

BEŞ SORU

Suiistimal riskini yönetmek her kurumun karşı karşıya olduğu bir görevdir.

Yönetim organları ve icrai yönetim iç denetimin rolü ve görevi de dâhil suiistimal riski yönetimindeki rol ve görevlerin açıklığa kavuşturulmasında yardımcı olabilirler.

Yönetim organının bu amaçla sorması gereken beş temel soru aşağıda sunulmaktadır:

1.

Kurumun temel politikaları ve soruşturma yöntemlerini gösteren bir suiistimalle mücadele planı mevcut mudur?

2.

Kurum içerisinde suiistimal soruşturmalarını kim yürütmektedir?

3.

İç denetimin görevleri arasında suiistimal riskinin nerede bulunduğunu tespit etmek ve bu alanlardaki kontrolleri denetlemek var mıdır ?

4.

Bir suiistimal gerçekleştiğinde, iç denetim, kontrollerin neden ve nasıl başarısız olduğunu ve bu kontrollerin nasıl iyileştirilebileceğini incelemekte midir ?

5.

İç denetimin görevleri arasında suiistimal eylemlerini soruşturmak var mıdır ve eğer öyleyse, iç denetim, bu soruşturmaları yürütebilmek için gereken uygun becerilere sahip midir?

hakkında güvence sağlamalıdır.

Suiistimalin gerçekleşmesi halinde, iç denetim, kontrollerin neden ve nasıl başarısız olduğunu anlamalı ve geliştirme ve iyileştirme fırsatlarını tespit etmelidir. İç denetim, kurum içerisinde başka hata, suiistimal veya uyumsuzluk olasılığının bulunup bulunmadığını dikkate almalı ve potansiyel faydalarına kıyasla güvence sağlamanın maliyetini tekrar değerlendirmelidir.

Kurumların suiistimal eylemlerine nasıl cevap verdiklerini, mevcut kaynaklar da dâhil pek çok faktör etkileyebilmektedir. Bazı kurumlar iç denetim faaliyeti içerisinde suiistimal farkındalığı (proaktif) ve tepki (reaktif) mekanizmalarına sahiptirler ve bazı iç denetçiler suiistimali oluşturabilirler.

İç denetimin suiistimal eylemini soruşturması gerekiyorsa, iç denetçinin bu soruşturmayı üstlenebilmek ve soruşturmayı ve bağlantılı delilleri tehlikeye atmadan mesleki sorumluluk ve görevlerini yerine getirebilmek için gereken becerilere ve deneyime sahip olması gerekir.

Soruşturma yapmak normalde iç denetimin bir görevi değildir; bu sebeple, iç denetçiler, görevin amaçlarına ulaşmak için gereken çalışmanın kapsamını ve bununla ilişkili karmaşıklığı, lüzumu veya önemi dikkate alarak gereken azamî mesleki özeni ve dikkati göstermelidirler (Standart 1220). İç denetçiler, soruşturmayı yürütebilmek için doğru ve iyi bir konumda olup olmadıklarına ve bu amaçla kurumun kendi hukuk danışmanından, insan kaynaklarından, vasıflı veya sertifikalı suiistimal inceleme uzmanlarından, adli bilişim uzmanlarından ya da dış hukuk ve soruşturma uzmanlarından istifade etmelerine gerek olup olmadığını karar vermelidirler.

Sonuç

Suiistimal tehlikesi, kurumların boyutlarına, sektörlerine veya buldukları yere bakılmaksızın karşı karşıya oldukları en yaygın yönetim sorunlarından biridir. Uygun bir cevap planını da içeren düzgün iç kontrol prosedürlerine sahip olmak suiistimale mücadelede esastır. İç denetim kurumun çok özel ve hassas kontrol bilgilerine sahiptir. Bu bakımdan, suiistimalin tespit edilebilmesi bakımından kontrollerdeki boşluklar ve eksikliklerin anlaşılabilmesi için ortak bir güvence yaklaşımı kilit öneme sahiptir.

Suiistimal soruşturmalarını en iyi yürütebilecek kişiler bu tip görevler konusunda deneyimli olanlardır. Kurumlar iç denetimin becerileri arasında suiistimal soruşturmasının bulunmasını beklememelidirler. Bunun yerine, iç denetim, suiistimali önlemek ve tespit etmek için tasarlanmış iç kontroller üzerinde gereken güvence hizmetlerini sağlayarak kurumun suiistimali önleme yönetimi çabalarına destek olmalıdır. Koşullar iç denetimin soruşturma görevini de üstlenmesini gerektirirse, iç denetçiler gereken azamî mesleki özen ve dikkati göstermelidirler.

Kurumlar iç denetimin becerileri arasında suiistimal soruşturmasının bulunmasını beklememelidirler. Bunun yerine, iç denetim, suiistimali önlemek ve tespit etmek için tasarlanmış iç kontroller üzerinde gereken güvence hizmetlerini sağlayarak kurumun suiistimali önleme yönetimi çabalarına destek olmalıdır.

Pozisyon Raporları Hakkında

Uluslararası İç Denetçiler Enstitüsü (IIA), sağlam bir yönetişimin savunuculuğunu yapmak ve sürece dâhil olan kişileri eğitmek amacıyla, paydaşların ve uygulayıcıların ilgilendiği temel konu ve sorunlar hakkında Pozisyon Raporları yayımlamaktadır. Ana hatlarıyla belirtilen düşünsel duruş, yönetim sürecinin çeşitli farklı yönleri ve iç denetim biriminin tüm kademelerde yönetişimi iyileştirmek ve kuruma değer katmak konusundaki hayati rolüyle ilgili içgörü sunar. Pozisyon Raporları, aktif olarak çalışan iç denetim uzmanları ile IIA'nın Global Savunuculuk Komitesi, IIA Standartlar Kurulu ve IIA'nın Mesleki Sorumluluk ve Etik Komitesi'nde görev yapan diğer IIA gönüllülerinden girdi ve eleştiri talep edilen titiz bir süreç sonucunda hazırlanır ve gözden geçirilir.

Uluslararası İç Denetim Enstitüsü Hakkında

Uluslararası İç Denetçiler Enstitüsü (IIA), iç denetim mesleğinin en tanınmış ve kabul görmüş savunucusu, eğiticisi ve standartlar, rehberler ve sertifikasyon sağlayıcısıdır. 1941 yılında kurulan IIA, bugün 170'ten fazla ülke ve bölgeden 190.000'den fazla üyeye hizmet sunmaktadır. IIA'nın global genel merkezi Lake Mary, Fla'da bulunmaktadır. Daha fazla bilgi için www.globaliia.org adresini ziyaret ediniz.

Sorumluluğun Reddi Beyanı

IIA, bu dokümanı sadece bilgi vermek ve eğitim amacıyla yayımlamaktadır. Bu materyalin belirli münferit durum ve koşullara kesin cevaplar vermek gibi bir işlevi veya amacı yoktur ve dolayısıyla bu materyal sadece bir rehber ve kılavuz olarak görülmeli ve böyle kullanılmalıdır. IIA, herhangi bir özel durumla karşılaştığınızda daima bağımsız uzman görüşü ve tavsiyesi almanızı tavsiye eder. IIA, sadece bu materyale dayanarak hareket eden kişiler için herhangi bir sorumluluk kabul etmez.

Telif Hakkı

Telif hakkı © 2019 The Institute of Internal Auditors, Inc. Tüm hakları saklıdır.

Revize Edilmiş Standartlar, 1 Ocak 2017'den itibaren geçerlidir.

Copyright 2009-2012 by The Institute of Internal Auditors, 247 Maitland Avenue, Altamonte Springs, Florida 32701-4201, USA. All Rights reserved.

Telif hakkı sahibi olan The Institute of Internal Auditors ' dan , 247 Maitland Avenue, Altamonte Springs, Florida 32701- 4201 USA, bütün önemli açılardan orijinali ile aynı olan çevirinin – değiştirilmesi onaylanmış durumlar hariç - yayınlanması konusunda izin alınmıştır. Bu dokümanın hiçbir parçası, IIA Inc. ' dan yazılı izin alınmadan, tekrar çoğaltılamaz, herhangi bir sistemde saklanamaz veya herhangi bir formatta paylaşılamaz, herhangi bir elektronik, mekanik, fotokopi, kayıt veya fark bir yöntemle çoğaltılamaz.

Ocak 2019

The Institute of
Internal Auditors

Global

İç Denetçiler Enstitüsü
Global Genel Merkez,
1035 Greenwood Blvd., Suite 401
Lake Mary, FL 32746, USA
Telefon: +1-407-937-1111
Faks: +1-407-937-1101
www.globaliia.org

